

DOI: 10.33766/2786-9156.105.231-241

УДК: 331.556.4

Прогонюк Л. Ю., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету (м. Миколаїв, Україна)

e-mail: progluda@i.ua

ORCID iD : [https:// orcid.org/0000-0003-0376-5079](https://orcid.org/0000-0003-0376-5079)

НАПРЯМИ ЩОДО РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО РИНКУ ПРАЦІ В КОНТЕКСТІ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті відображено основні проблемні питання процесів транскордонної міграції населення українсько-словацького прикордоння та напрями щодо розвитку транскордонного ринку праці як чинника регулювання міграційних процесів.

Проведено дослідження понять «ринок» та «ринок праці», надавши трактування у вузькому та широкому значеннях. На підставі цього запропоновано трактувати транскордонний ринок праці як систему суспільних відносин, пов'язаних з узгодженням попиту та пропозиції трудових ресурсів, умов формування робочої сили, оплати праці та соціального захисту в рамках перехресного – прикордонної області. Визначено, що елементами транскордонного ринку праці є сукупний попит, який відображає загальну потребу економіки регіону в робочій силі, та сукупна пропозиція – усього економічно активного населення регіону.

Проаналізовано, що транскордонний ринок праці забезпечується через систему суспільних відносин, пов'язаних з узгодженням попиту та пропозиції трудових ресурсів, умов формування робочої сили, оплати праці та соціального захисту в рамках прикордонного регіону. Питання розвитку транскордонного ринку праці в частині регулювання міграційних процесів було ініційовано у співпраці по обидва боки кордону з місцевими громадами, неурядовими організаціями, адміністративними структурами, соціально-економічними партнерами, просування та реалізації спільних заходів та проєктів. У рамках транскордонної соціальної інтеграції запропоновано низку заходів для розвитку ефективного транскордонного ринку праці з метою стабілізації міграційних процесів у регіоні: вдосконалення системи інформаційного забезпечення транскордонного ринку праці, визначено форми сприяння розвитку транскордонного співробітництва, визначено заходи підтримки у сфері освіти та професійного розвитку для розвитку транскордонного ринку праці.

Ключові слова: транскордонний ринок праці, міграція, міграційні процеси, прикордонний регіон.

Постановка проблеми. З середини ХХ століття на всій території Західної Європи почався та інтенсивно розвивається процес інтеграції національних економічних, соціальних, правових та інституційних систем. Наприкінці століття в цьому процесі акценти змістилися на регіональні аспекти. У 1980-х роках регіональна політика Західної Європи стала важливою самостійною складовою нового напрямку інтеграційної політики – формування так званої Європи регіонів. Співробітництво прикордонних регіонів (транскордонне співробітництво)

стало найважливішим для розвитку регіональної та субрегіональної інтеграції в новій Європі.

Так між прикордонними регіонами сусідніх країн через різницю в рівнях соціально-економічного розвитку регіонів, заробітної плати, можливості самореалізації та нерівність працевлаштування, є робочі потоки, які часто набувають постійного і систематичного характеру. Міграція в межах кордонів транскордонного регіону є об'єктивним явищем і пов'язане з прагнення трудового мігранта до самоствердження та вдосконалення власного матеріального становище, а отже, лише будь-які заборони та перешкоди активізує нелегальні потоки, що, своєю чергою, спричинить зловживання з боку роботодавців.

До початку воєнних дій на території України найбільш поширеними факторами, що впливали на активність прикордонної трудової міграції мешканців, більшою мірою, західних регіонів країни в розвинені прикордонні регіони сусідніх держав – членів ЄС було підвищення соціальної мобільності населення прикордонних регіонів нашої країни, економічний спад, загострення соціальної кризи. Наразі пошквалена прикордонної трудової міграції мешканців не лише західних прикордонних регіонів країни, а і всіх інших пов'язане з активними бойовими діями на території України. Така ситуація так само посилила активний розвиток транскордонного ринку праці в межах прикордонних регіонів декількох сусідніх держав, у нашому випадку мова йтиме про Україну і Словаччину.

Людські ресурси та пропозиція робочої сили завжди були актуальні в різні часи і на всіх континентах. Проте умови праці та її належне соціальне забезпечення в різних сферах економічного життя суспільства в багатьох випадках далеко не найкращі. Оскільки життєвий простір населення прикордонних регіонів України не обмежений державним кордоном, то, незалежно від ступеня його проникності, потреби в робочій силі та пропозиції наших громадян, як раніше, так і зараз, задовольняються не тільки на внутрішньому, а й на транскордонних ринках. Через те актуальність нашого дослідження зумовлена саме посиленням транскордонних міграційних процесів та активізацією транскордонних ринків праці по периметру західного кордону України, тому зупинимось на межах українсько-словацького кордону в контексті перспектив розвитку транскордонного співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням цього питання свого часу займався ряд українських науковців. Зокрема, О. Б. Соколовський зазначав про особливості транскордонної співпраці України і Словаччини в підвищенні інтенсивності соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів; покращенні менеджменту на обох сторонах кордону; модернізації прикордонної інфраструктури [1, с. 117]. Крім того, М. О. Гусева у своїх наукових доробках порушувала проблематику інфраструктурного забезпечення транскордонних ринків на території західного прикордоння України та прилеглих прикордонних районів сусідніх країн, відмічаючи наявність на території Закарпатської області розвиненої системи логістичної інфраструктури, що є важливим елементом у сфері як транскордонних, так і міжнародних перевезень [2, с. 45].

М. В. Лізанець визначила базові принципи імплементації українсько-словацького транскордонного співробітництва і визначила пріоритети розвитку на ХХІ століття [3, с. 29]. Не применшуючи значимість кожного дослідження, усе ж такі питання розвитку транскордонних ринків праці, особливостей транскордонної міграції, шляхи подолання її негативних наслідків та виділення перспектив на майбутнє перебуває на початковому етапі. Ю. О. Цибульська досліджувала сутність транскордонної трудової міграції саме сільського населення [9, с. 139].

Формулювання цілей. Тому метою статті є формування напрямів щодо розвитку ефективного транскордонного ринку праці в контексті регулювання міграційних процесів на прикладі українсько-словацького транскордонного регіону. Для забезпечення виконання поставленої мети автор використав у дослідженні комплекс загальнонаукових і галузевих методів правових і суміжних із правом наук.

Виклад основного матеріалу. На початку дослідження маємо на меті зупинитись на розумінні понятійного апарату «ринку» та «ринку праці», адже одним з основних понять ринкової економіки є поняття ринку та його різновидів. Ринок значною мірою розглядається як система економічних відносин між продавцями і покупцями різних товарів чи послуг, або ж, як відповідна форма зв'язку між сторонами обміну, у результаті якого визначається ринкова ціна та відбувається зміна власника покупки. О. Загороднюк визначає сутність ринку, як середовище, де люди взаємодіють із приводу купівлі-продажу товарів, послуг за взаємоузгодженою ціною, оперуючи попитом і пропозицією. Автор за об'єктом обміну виділяє три види ринку: товарний ринок, фінансовий та ринок ресурсів, до останнього включається «ринок праці» на ряду з ринком капіталу, нерухомості, засобів виробництва [5, с. 287]. Зі свого боку І. Садченко, дослідивши сутність різних підходів до категорії «ринок», розглядає ринок як систему складних економічних відносин продавців і покупців за участю посередницьких структур, що функціонують та регулюються законом попиту та пропозиції, тим самим посилюючи конкуренцію [6, с. 111].

Якщо вести мову про ринок праці, то його трактування обумовлюється певними особливостями товару, адже маємо на увазі працю, покупцем виступає роботодавець, а продавцем працівник. Однак, знову знаходимо різні трактування цього поняття. На фоні величезної кількості наукових бачень цього поняття, ми розділяємо думку Л. Волянської-Савчук, яка пропонує розглядати ринок праці через різноманітні форми праці і специфічності робочої сили. Автор трактує це поняття як систему трудових відносин, що відображають рівень соціального розвитку і досягнутий баланс інтересів між всіма суб'єктами трудових правовідносин, комплексна поведінка яких простежується здебільшого через розподільну функцію [7, с. 26]. Також ринок праці прийнято розглядати у вузькому та широкому розуміннях. У вузькому значенні ринок праці – це система соціально-економічних відносин між роботодавцями, власниками засобів виробництва та населенням – власниками робочої сили, де перші мають попит на працю, а другі – на робочі місця, що є їх джерелом на існування. У широкому

розумінні, ринок праці – це система суспільних відносин, що регулюється нормою права та забезпечує нормальне відтворення й ефективне використання праці з відповідним винагородженням [8, с. 108].

Підсумовуючи викладене, пропонуємо розглядати транскордонний ринок праці як систему суспільних відносин, пов'язаних з узгодженням попиту та пропозиції трудових ресурсів, умов формування робочої сили, оплати праці та соціального захисту в рамках перехресного – прикордонної області. Основними елементами транскордонного ринку праці є сукупний попит, який відображає загальну потребу економіки регіону в робочій силі, та сукупна пропозиція – усього економічно активного населення регіону.

Перевагою такого ринку є те, що він функціонує в певних межах транскордонного об'єднання, діяльність якого передбачає розвиток та реалізація спільних програм і проєктів, спрямованих на вирішення конкретні завдання з урахуванням спільних економічних і соціальних проблем. Адже суттєво залежить вплив міграційних процесів на формування ринку праці від суспільно-географічних особливостей розвитку окремих територій: географічне положення, демографічна ситуація та економічні особливості системи впливу на силу і характер її прояву визначають напрям і тривалість дії [12, с. 96].

Слід відмітити, що 5 грудня 2000 року Словаччина та Україна підписали міжурядову угоду про транскордонне співробітництво, яка набула чинності 29 січня 2001 року [4]. Вважається, що початком українсько-словацького транскордонного співробітництва є приєднання Словаччини до ЄС. Стратегічним документом для України та Словацької Республіки є проєкт «Стратегія розвитку словацько-українського транскордонного співробітництва до 2020 року», розроблений у рамках завдань реалізації проєкту «Словацько-український культурний центр – формування та зміцнення співробітництва» між Пряшівською самоврядною територією та Закарпатською областю України» (Програма ЄС та ЄІСП «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна») (Європейський інструмент сусідства, 2015). У Стратегії зазначено, що прикордонні українські та словацькі території слід розглядати «як один регіон, розділений на дві окремі частини, які мають навчитися співпраці на всіх рівнях, що становлять взаємний інтерес». На основі цих принципів мета словацько-українського транскордонного регіону на середньострокову перспективу до 2020 року – сприяти досягненню сталого розвитку та покращенню якості життя населення прикордонних регіонів на обох сторонах кордону [11]. Наразі, вбачаємо за доцільне оновити міжурядову угоду про транскордонне співробітництво Словаччини України з належною розробкою нормативно-правових документів, що могли б забезпечити оцінку реальної ситуації на локальному, регіональному та загальнонаціональному рівнях та достатньо сприяли впорядкуванню міграційних потоків.

Однак, у довоєнний період суспільна ситуація, що складалася в межах українсько-словацького прикордоння, практично фіксувала той факт, що цей транскордонний регіон належить до регіонів, у яких постійно відбувається відтік освіченої молоді до регіонів з кращими умовами проживання, оплатою та умовами праці, тобто до регіону з розвинутою економікою. Наразі зрозуміло,

що такий потік міграції є вимушеним, бо пов'язаний із воєнними діями, люди шукають безпечний прихисток та належні умови проживання, можливість пошуку робочих місць. Звісно, таке явище носить негативний вплив і перш за все на економічний розвиток самих прикордонних регіонів та життєздатності їх населення. Це, перш за все, втрата кадрів, вилюднення та, врешті, деградація цих соціально незахищених верств населення.

Враховуючи несприятливу ситуацію на ринку праці прикордонних регіонів обох держав, варто підтримувати такі системні рішення, які зможуть забезпечити створення нових робочих місць у регіоні та, водночас, призвести до поступового вирішення проблеми з працевлаштуванням по обидва боки кордону. Знову відмітимо, що така співпраця може бути досягнута шляхом стимулювання та просування та здійснення спільних заходів, а також транскордонних проєктів. Як приклад, можна відмітити досвід польських управлінь зайнятості, що мав на направленні на скорочення наслідків безробіття у воеводствах. Ці заходи, зокрема, проявляються у пропозиції роботи та в активних формах скорочення безробіття, найбільш значущими з яких є направленні на інтервенційні та громадські роботи, що субсидуються Фондом праці, а також консультації з громадськістю щодо працевлаштування [2, с. 407].

Щодо громадських роботи в Словаччині визначаються на основі положень про соціальну зайнятість населення та організовуються центрами соціальної допомоги або неурядовими організаціями, наприклад, Центром зайнятості, соціальних питань та сім'ї (ÚPSVaR). Центр зайнятості, соціальних питань та сім'ї (ÚPSVaR) також надає підтримку громадянам України та членам їхніх сімей, які мають документ толерованого перебування на території Словачької Республіки з позначкою «Біженець». Ними надається можливість особам, які шукають роботу працевлаштуватися та забезпечити безробітних роботою. Подібний досвід є особливо актуальним для нашої країни і має бути використаний з метою професійної та соціальної інтеграції населення прикордонних регіонів нашої країни.

Ще одним фактором, який стимулює потенційних працівників до активного пошуку роботи, є консультування з працевлаштування безробітних, а також громадян, які відчувають труднощі з вибором професії. Сьогодні такі консультації проводять фахові консультанти, які є в службах зайнятості на території прикордонних регіонів Словаччини. Подібний досвід варто взяти на озброєння вітчизняним центрам зайнятості та активно застосовувати, щоб сприяти зменшенню безробіття в прикордонних регіонах нашої країни.

Важливо зазначити, що в рамках указаних заходів варто сприяти та розвивати співпрацю між транскордонними установами та організаціями ринку праці по обидва боки кордону, зокрема щодо поширення інформації не тільки серед вітчизняних, але й серед іноземних працівників і роботодавців. Для цього в обласних та місцевих центрах зайнятості відповідні спільні бази повинні бути сформовані по обидва боки кордону з повним списком потенційних роботодавців і претендентів отримати роботу на території транскордонного регіону.

І в цьому контексті слід зауважити, що фактори, які впливають на формування транскордонного ринку праці, мало чим відрізняються від тих, які впливають на будь-який регіональний ринок праці, але все ж таки мають свої особливості. Так для регіонального ринку праці особливостями є територіальні відмінності в природних умовах і ресурсах, ментальність, розвиток ринку житла, соціальна сфера, демографічна основа і економічний потенціал, то для визначення можливостей регулювання транскордонного ринку праці, слід виділити чотири рівневі фактори: 1) соціально-економічні (соціально-економічне становище, законодавча база, міграційна політика, соціальна політика, освітня політика); 2) локальні фактори [10, с. 98]. Більшість факторів, які діють на макrorівні, також впливають на формування регіональних ринків праці обох країн. Водночас існують додаткові чинники, що виникають уже на рівні конкретних регіонів і впливають на формування транскордонного ринку праці: розвиток основних галузей економіки та їх спеціалізація, рівень диверсифікації, ступінь розвитку матеріально-технічної бази виробництва, рівень організації праці, виробництва та управління, рівень розвитку прикордонної інфраструктури та інфраструктури транскордонного ринку праці, домовленості між суб'єктами транскордонного ринку праці тощо; 3) галузеві фактори визначаються особливостями формування внутрішнього ринку праці на рівні окремого підприємства. Наприклад, ступінь дотримання законодавства щодо працевлаштування трудових мігрантів та оплати їхньої праці, забезпечення соціальних гарантій, що своєю чергою, зумовлює виникнення легального та нелегального транскордонного ринку праці; 4) особисті чинники – поведінка окремого індивіда або групи людей (мотивація, цінності, потреби, рівень і якість життя працівника, його адаптаційні можливості та гнучкість до нових умов).

Не менш важливу роль на ринку праці відіграє дискримінація (вікова, гендерна) у транскордонному регіоні, вирівнювання шансів як чоловіків, так і жінок з перспективою отримати роботу. Слід також подбати про підтримку працевлаштування випускників без досвіду роботи та людей, старших за середній вік, які з тих чи інших причин зараз хочуть знайти своє місце роботи на транскордонному ринку.

Іншим фактором, який є ключовим з погляду ефективного соціально-економічного розвитку транскордонного регіону, і, відповідно, суттєво впливає на розвиток транскордонного ринку праці, є надання перспективної якісної загальної та професійної освіти в область. Досягнення цієї мети стане можливим завдяки визначенню широкого комплексу заходів у системі загальної, професійної та вищої освіти та спільними зусиллями реалізації цих заходів, зокрема, у сфері освіти та соціального захисту. Необхідні заходи мають бути спрямовані на підвищення якості освіти в регіоні, забезпечення широкого доступу до безперервної освіти та високої якості системи соціального захисту. Підтримка з боку місцевих органів державної влади транскордонного регіону має бути пріоритетом для співпраці у сфері освіти, зокрема у сфері підготовки до роботи та впровадження безперервної освіти.

Висновки. Таким чином, у розрізі відмічених напрямів розвитку транскордонного ринку праці в українсько-словацькому транскордонному регіоні, з метою врегулювання міграційних процесів, пропонуємо такі шляхи розв'язання цієї проблематики:

- підтримка на державному рівні періодичних спільних пілотних досліджень, наприклад, шляхом проведення опитувань на контрольно-пропускних пунктах, для отримання інформації про обсяги, напрями та структурні характеристики потоків потенційних працівників, з метою визначення спроможності транскордонної робочої сили ринку та можливість подальшого аналізу його стану та перспектив розвитку;

- з метою підвищення рівня обізнаності людей, які бажають працевлаштуватися по той бік кордону, доцільно організувати та вдосконалити роботу освітніх центрів, діяльність яких була б спрямована на проведення інформаційних семінарів про особливості культури та звичаїв сусідньої країни, тренінги з професійної та мовної підготовки цих осіб, а також надання їм юридичних консультацій; ці структури можуть діяти при центрах зайнятості або функціонувати незалежно, як окремі установи, на транскордонному ринку праці.

- розробка та реалізація спільних транскордонних проєктів та заходів на основі обміну вітчизняними практиками з метою посилення інтеграції транскордонного ринку праці;

- заохочення та підтримка ініціатив, а також обмін досвідом у сфері волонтерства з метою сприяння прямим контактам між мешканцями прикордонних регіонів суміжних держав, а також протидії явищу соціальної ізоляції осіб, які вибули з тих чи інших причин і зараз бажають повернутися на ринок праці;

- підтримка та розвиток спільної діяльності у сфері освіти, науки та соціального захисту з метою сприяння професійній та соціальній інтеграції мешканців транскордонного регіону, розвитку людських ресурсів та освіти спільного потенціалу на ринку праці.

- створення постійно діючих транскордонних тематичних мереж і груп партнерської співпраці служб зайнятості прикордонних регіонів суміжних держав та інших об'єктів інфраструктури ринку праці по обидва боки кордону;

- формування спільних робочих груп з метою дослідження та оцінки поточної ситуації на транскордонному ринку праці, розробки та впровадження спільної системи моніторингу з метою прогнозування ситуації на цьому ринку;

- стимулювання розподілу, а також розвиток співпраці з компаніями, які офіційно надають посередницькі послуги особам, котрі бажають працевлаштуватися за кордоном; співпраця з боку місцевої влади, зокрема, може проявлятися в наданні інформації таким структурам, допомозі в підвищенні кваліфікації їх персоналу, а також у налагодженні контактів з партнерами по той бік кордону та з посольства сусідніх країн;

- підтримка розвитку послуг, пов'язаних із працевлаштуванням у транскордонному регіоні.

- сприяння підвищенню кваліфікації агентств з працевлаштування по обидва боки кордону шляхом обміну інформацією про активний транскордонний ринок праці;

- створення умов та формування переліку можливостей для проведення спільних досліджень у сфері реформування освітньої галузі з метою підвищення ефективності системи освіти та реорганізації освітніх програм відповідно до потреб ринку праці, зокрема в регіоні, приділяючи особливу увагу можливостям інтеграції в суспільство соціально ізольованих верств населення.

Таким чином, реалізація цих заходів у рамках транскордонної соціальної інтеграції суттєво вплине на стабілізацію міграційних процесів у регіоні та, відповідно, розвиток ефективного транскордонного ринку праці, що, своєю чергою, сприятиме зниженню рівня безробіття та зменшенню явищ соціальної ізоляції населення транскордонного регіону. А обмін досвідом та підтримка спільних ініціатив між місцевою владою, неурядовими громадськими організаціями та соціально-економічними партнерами по обидва боки кордону дозволить досягти підвищення мобільності та гнучкості робочої сили в транскордонному регіоні, вирівнювання сприятиме поступовій адаптації працівників до потреб ринку праці в транскордонному просторі.

Подальшою перспективою для регіонів України та Словаччини є дослідження формату співпраці. Такими напрямками транскордонного співробітництва слід вивчати інноваційну, рекреаційну форму співпраці. Також не менш важливим подальшим дослідженням є сфера міжнародної логістики.

Використані джерела:

1. Соколовський О. Б. Особливості транскордонної співпраці України та Словаччини. *Актуальні проблеми політики*. 2022. Вип. 69. С. 116-123. DOI : <https://doi.org/10.32837/app.v0i69.1311>.

2. Гусева М. О. Розвиток інфраструктурного забезпечення транскордонних ринків. *Регіональна економіка*. 2012. № 1. С. 42-51.

3. Лізанець М. В. Українсько-словацьке транскордонне співробітництво: нові пріоритети розвитку у XXI столітті. *Регіональні студії*. 2017. Вип. 10. С. 29-33.

4. Угода між Урядом Словацької Республіки та Кабінетом Міністрів України про транскордонне співробітництво. Повідомлення Міністерства закордонних справ Словацької Республіки 172/2001. Зб. Міністерство внутрішніх справ Словацької Республіки. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703_011#Text.

5. Загороднюк О. В. Теоретична сутність ринку, його функції та структурні складові. *Формування ринкової економіки*: зб. наук. праць. Спец. випуск, 2009. С. 279-288.

6. Садчикова І. Теоретичні засади обґрунтування сутності поняття «кредитний ринок». *Науковий вісник Полісся*. 2021. № 2(23). С. 105-121. DOI : [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2021-2\(23\)-105-121](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2021-2(23)-105-121).

7. Волянська-Савчук Л. В., Красовський В. О. Теоретичні засади ринку праці в економічній системі. *Економіка і організація управління*. 2019. № 1 (33) С. 21-32. DOI : <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2019.1.3>.

8. Ринок праці в економічній системі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. екон. спец. / Е. М. Лібанова, Д. П. Мельничук. Житомир: ЖПІ, 2002. 261 с.

9. Цибульська Ю. О., Крупін В. Є. Транскордонна трудова міграція сільського населення: особливості та шляхи вирішення проблем. *Вісник економічної науки України*. 2014. № 3 (27). С. 139-143.

10. Безуглий П. Г. Вплив державної політики на міграційні процеси в Україні (2010-2017 рр) : дис.. на здобуття наук. ступ. доктора філософії : за спеціальністю 052 «Політологія» (05 – Соціальні та поведінкові науки). Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця, 2019. С. 209.

11. Стратегія розвитку словацько-українського транскордонного співробітництва до 2020 року (зі спрямуванням на розвиток співробітництва між Пряшівським і Кошицьким самоврядуванням краями СР та Закарпатською областю України). Пряшів – Ужгород, 2014. 50 с. URL : <https://mobi.iardi.org/strategiya-rozvytku-slovaczko-ukrayin-skogo-transko-rdonnogo-spivro-bitnyctva-do-2020-roku/>.

12. Запухляк Н. Вплив трудової міграції на функціонування регіонального ринку праці (на прикладі Івано-Франківської області). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Сер. Географія. Тернопіль*. № 2. 2005. С. 95-99.

References:

1. Sokolovskiy, O. B. (2022) OsoblivostI transkordonnoyi spivpratsi Ukrayini ta Slovachchini. *Aktualni problemi politiki - Actual problems of politics, issue 69, 116-123*. [in Ukrainian].

2. Guseva, M. O. (2012) Rozvitok infrastruktornogo zabezpechennya transkordonnih rinkiv. *Regionalna ekonomika - Regional economy, 1, 42-51*. [in Ukrainian].

3. Lizanets, M. V. (2017) Ukrayinsko-slovatske transkordonne spivrobilnitstvo: novI prIoriteti rozvitku u XXI stolitti. *Regionalni studiyi - Regional studios, issue 10, 29-33*. [in Ukrainian].

4. Ugoda mizh Uryadom Slovatskoyi Respubliki ta Kabinetom Ministriv Ukrayini pro transkordonne spivrobilnitstvo. Povidomlennya Ministerstva zakordonnih sprav Slovatskoyi Respubliki 172/2001. Zb. Ministerstvo vnutrishnih sprav Slovatskoyi Respubliki. (N.d.) N. p. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703_011#Text. [in Ukrainian].

5. Zagorodnyuk, O. V. (2009) Teoretichna sutnIst rinku, yogo funktsiyi ta strukturnI skladovi. Formuvannya rinkovoYi ekonomiki : zb. nauk. prats. Spets. випusk, 279-288. [in Ukrainian].

6. Sadchikova, I. (2021) Teoretichni zasadi obgruntuvannya sutnosti ponyattya «kreditny rinoк». *Naukoviy visnik Polissya - Polissya scientific bulletin, 2(23), 105-121*. DOI : [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2021-2\(23\)-105-121](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2021-2(23)-105-121). [in Ukrainian].

7. Volyanska-Savchuk, L. V., Krasovskiy, V. O. (2019) Teoretichni zasadi rinku pratsi v ekonomichnly sistemI. *Ekonomika i organizatsiya upravlinnya - Economics and management organization, 1 (33), 21-32*. DOI : <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2019.1.3>. [in Ukrainian].

8. Rinoк pratsI v ekonomIchnly sistemI : navch. posIb. dlya stud. visch. navch. zakl. ekon. spets. (2002) / E. M. LІbanova, D. P. Melnichuk (Eds.) . Zhitomir: ZhiTi. [in Ukrainian].

9. Tsibulska, Yu. O., Krupin V. E. (2014) Transkordonna trudova mІgratslya sІl'skogo naselennya: osoblivostІ ta shlyahi virІshennya problem. *Visnik ekonomichnoyi nauki Ukrayini - Herald of economic science of Ukraine*, 3 (27), 139–143. [in Ukrainian].

10. Bezugliy, P. G. (2019) Vpliv derzhavnoyi politiki na migratsiyini protsesi v Ukrayini (2010-2017 rr). *Doctor's thesis*. Donetskii natsionalniy unіversitet Imeni Vasil'ya Stusa, m. Vinnitsya, 209. [in Ukrainian].

11. Strategiya rozvitku slovatsko-ukrayinskogo transkordonnogo spІvroblnItstva do 2020 roku (zi spryamuvannam na rozvitok spivroblnItstva mizh Pryashivskim i Koshitskim samovryaduvannam krayami SR ta Zakarpatskoyu oblastyu Ukrayini). (2014) Pryashiv – Uzhgorod. N. p. URL : <https://mobi.iardi.org/strategiya-rozvytku-slovaczko-ukrayinskogo-transkordonnogo-spivrobitnyctva-do-2020-roku/>. [in Ukrainian].

12. Zapuhlyak, N. (2005) Vpliv trudovoyi mІgratsiyi na funktsionuvannya regionalnogo rinku pratsi (na prikladi Ivano-Frankivskoyi oblasti). *Naukovi zapiski TernopІl'skogo natsionalnogo pedagogichnogo unіversitetu. Ser. Geograflya. TernopІl - Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University. Ser. Geography*, 2, 95-99. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.02.2024

Prohoniuk L., Department of Public Management and Administration and International Economy Mykolajiv National Agrarian University (Mykolajiv, Ukraine)

DIRECTIONS REGARDING THE DEVELOPMENT OF THE CROSS-BORDER LABOR MARKET IN THE CONTEXT OF MIGRATION PROCESSES

The article reflects the main problematic issues of the processes of cross-border migration of the population of the Ukrainian-Slovak border and directions for the development of the cross-border labor market as a factor in the regulation of migration processes.

A study of the concepts of "market" and "labor market" was carried out, providing interpretation in narrow and broad meanings, on the basis of which it was proposed to interpret the cross-border labor market as a system of social relations related to the coordination of demand and supply of labor resources, conditions for the formation of the workforce, payment labor and social protection within the cross-border region. It was determined that the elements of the cross-border labor market are aggregate demand, which reflects the general need of the region's economy for labor, and aggregate supply - the entire economically active population of the region.

It has been analyzed that the cross-border labor market is provided through a system of social relations related to the coordination of demand and supply of labor resources, conditions for the formation of the workforce, wages and social protection within the border region. The issue of the development of the cross-border labor market in terms of the regulation of migration processes was initiated in cooperation on both sides of the border with local communities, non-governmental organizations, administrative structures, socio-economic partners, promotion and implementation of joint activities and projects. Within the framework of cross-border social integration, a number of measures are proposed for the development of an effective cross-border labor market with the aim of stabilizing migration

processes in the region: improvement of the information support system for the cross-border labor market, forms of promotion of cross-border cooperation are defined, support measures in the field of education and professional development for the development of the cross-border market are defined labor

Keywords: cross-border labor market, migration, migration processes, border region.

DOI: 10.33766/2786-9156.105.241-253

УДК: 342.951:614.2

Руснак Л. М., кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри професійних та спеціальних правових дисциплін ПВНЗ «Буковинський університет» (Чернівці, Україна)

e-mail: rysnaklesya@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6993-7745>

Теремецький В. І., доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу міжнародного приватного права НДІ ППіП імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (м. Київ, Україна)

e-mail: vladvokat333@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2667-5167>

ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ ПРОФІЛЬНИМИ ТРУДОВИМИ КАДРАМИ: ВЕКТОР УКРАЇНСЬКОЇ ДОКТРИНИ

Наукове дослідження присвячене особливостям правового регулювання адміністративних і трудових відносин, які виникають під час надання медичних послуг медичними працівниками. Вивчено положення законодавства, які регулюють правові засади охорони здоров'я, ліцензування закладів охорони здоров'я, трудові відносини. Досліджено положення підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють перелік лікарських посад, особливості тривалості робочого часу та відпусток медичних працівників окремих спеціальностей. Проаналізовано праці науковців, які досліджували вимоги до якості медичних послуг, захист прав пацієнтів та особливості правового регулювання трудових відносин медичних працівників.

Стверджено, що правовою основою надання медичних послуг профільними трудовими кадрами є законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, зокрема Кодекс законів про працю України й Основи законодавства про охорону здоров'я. З'ясовано, що в законодавстві закріплено визначення медичної послуги, вимоги до медичних працівників, а також особливості правового регулювання надання медичних послуг, а саме: заклади охорони здоров'я можуть працювати лише за наявності ліцензії; вимоги до якості медичних послуг закріплено в підзаконних нормативно-правових актах; під час надання медичних послуг необхідно забезпечити захист прав пацієнтів; окремою постановою Кабінету Міністрів України закріплено перелік лікарських посад у закладах охорони здоров'я; у законодавстві встановлено вимоги до кваліфікації медичних працівників, професійні права, обов'язки та правові обмеження; підзаконними актами Кабінету Міністрів України передбачено скорочений час і додаткові відпустки для лікарів багатьох спеціальностей; під час воєнного стану